

Foredrag
FBB seminar på nett 17.02.21 ¹
Homiletiske refleksjoner
Hvordan forkynne ved glede?
Sokneprest Em. Fr.Svenn Martinsen

Takk for innbydelsen til å tale! Og takk for sist til dere som jeg kjenner. Og vel møtt til alle, også fra meg, til både kjente og ukjente på kveldens seminar.

Som innsteg til kveldens tema *"Hvordan forkynne ved glede?"* vil jeg spole tilbake til noen erfaringer fra mine første år i prestedtjenesten. Det har alltid vært avgjørende for meg å stå i tradisjonen fra Skrift, Bekjennelse og de som er gått foran. Og i arbeidet i Herrens vingård har det har vært viktig å lytte til de eldre av kolleger og brødre, i sjelesorgens fellesskap.

Bønne- og Arbeidsfellesskapet Kirkelig Fornyelse(1967-2017) var, ved siden av FBB et slikt fellesskap for meg gjennom de mange årene i førstelinjen, også før prestedtjenesten i gamle Dnk(1978-2013).

På Granstevnet i januar 1978 satt jeg en kveld i en av stuene på Granavolden sammen med flere av "fyrtårnene" i miljøet, blant annet velkjente Helge Aarflot(1945-1997)².

Jeg husker vi drøftet diverse utfordringer i prestedtjenesten og kirken, og Helge kom da med det vitnesbyrdet som Maria gir i Johannes 2 da krisen inntreer i den velkjente bryllupsfesten i Kana:

"Da tok vinen slutt, og Jesu mor sa til ham: «De har ikke mer vin.»(2,3)

Slik får jeg lov til å be, sa han. I vår tomhet kommer Herren med sin herlighet og fyller våre tomme kar! I de over 40 år som er gått har jeg mange ganger kommet tilbake til dette vitnesbyrdet som peker på Jesu merkelige ord.

En annen avgjørende erfaring for meg kom noen år senere da jeg sammen med min kjære sto midt i frontlinjen i Bud Prestegjeld ved Hustadvika(1979-1990). Vi var svært heldige med min overordnede, Domprost Håkon Fred Breen(1923-2004)³, som hadde en "soft-touch" i sitt lederskap, han var klippefast i teologien, varsom i veiledningen, og som person tydelig, men mild. Det var en fest å høre ham preke eller holde foredrag, møte ham ved prostesetet i Molde eller ha ham på besøk i gudstjenesten og i prestegården. Han var også en sjelesorger virkelig "på dypet". Dette virket både oppdragende og var ofte til stor trøst og gav nye krefter slik at vi kunne holde ut.

Da den svenske presten Christian Braw⁴ artikkel "Det nærværende øyeblikkets sakrament" ble publisert i KFs blad "Lære og Liv" i 1983⁵ anbefalte presten den sterkt for meg, og den grep meg også veldig.

Det nærværende øyeblikkets sakrament er et begrep som tilskrives den franske 1700-tallsmystikeren Pèrè de Caussade⁶. Hans erfaring var at Gud stadig åpenbarer seg for menneskene gjennom de skapte ting, *i øyeblikket*. Bak ordet sakrament skal vi her se det greske uttrykket, **μυστήριον**, *mysterium*⁷. Mysterium er en hemmelighetsfull måte å være på. Det sakramentale er altså Guds hemmelighetsfulle nærvær i sin skapte

¹ FBB inviterte til seminar på nett - tre onsdager: 20.01, 17.02 og 24.03.21 – alle med tidsramme 19.00-21.00.

Gjennomgående emne var: Homiletiske refleksjoner. Den andre kvelden: Forkynnelse ved sorg og glede talte også II Hvordan forkynne ved sorg? v/ Arne Jørgen Lund.

² https://no.wikipedia.org/wiki/Helge_Aarflot

³ https://no.wikipedia.org/wiki/H%C3%A5kon_Fred_Breen

⁴ https://sv.wikipedia.org/wiki/Christian_Braw

⁵ Lære og Liv 2/1983, s.43 flg.

⁶ "Spiritual Counsels of Pèrè de Caussade". "His repeated advice is to welcome the gifts from God that can only be experienced in the present moment. This abandonment to God won't always give us the things we think we want, but it will give us peace." "Whoever the author was, he or she believed that the present moment is a sacrament from God and that self-abandonment to it and its needs is a holy state." Braw bruker "pèrè de Caussade" i sine henvisninger, men det synes å være noe omdiskutert at opprinnelsen er hos Fr. Jean Pierre de Caussade (1675-1751):

https://en.wikipedia.org/wiki/Jean_Pierre_de_Caussade <https://www.amazon.com/Abandonment-Divine-Providence-Including-Spiritual-ebook/dp/B00XE23MHY>

<http://archive.spectator.co.uk/article/25th-july-1931/33/pere-de-caussade>

⁷ <https://biblehub.com/greek/3466.htm>

verden. Som Guds barn skal vi få ta i mot de gaver fra Gud som bare kan oppleves i det nåværende øyeblikk. Denne overgivelsen til Gud vil nok ikke alltid gi oss de tingene vi tror vi ønsker og trenger, men vil gi oss Herrens Fred, og sette oss i rett forhold til Ham.

Her er ikke veien lang til Apostelens ord om ekteskapet og Kristi Kirke : **«32 Dette er et stort mysterium; jeg tenker på forholdet mellom Kristus og kirken.»(Ef.5.32)**

Det bellige nærvær, den bellige samhørighet, det sakramentale fellesskapet med hverandre og Herren, i ekteskapet og kirken.

II

Med denne ingressen har jeg også villet peke på en viktig forutsetning for kveldens tema, nemlig predikantens holdning overfor Ordet, overfor Jesus. Det handler om prest og predikant sitt personlige livssamfunn med Herren, det aldeles fundamentale at vi må være overgitt til Jesus, og bøye oss for Guds Ord sin autoritet, ja Det Hellige Mysteriet, selv om det kan virke aldeles naturstridig.

Ordet, det vi skal forkynne er noe vi må få, det må åpenbares for oss. Enten vi er i bønnestolen ved morgenbønnen, har et bedende sinn i arbeid og hvile, på kne ved alteret, eller på prekestolen. Det kan skje over hele spekteret fra det mer dramatiske plan til ”den stille susen”.

Jeg husker både ropet til Herren lørdagsettermiddager på kontoret i Bud Prestegård tidlig i 1980-årene etter nattevåk med små barn, strømstans, og bekjennelseskamp-for ingen preken var skrevet.

Men Han grep inn og gav det som skulle sies.

Og i roligere ”farvann” da Herren tok tak i nuet og ”hvisket i øret”: ”Bruk dette.” Det kunne være hovedsaken som skulle fram, eller en ingress som kunne fungere som ”skapende akkomodasjon” for tilhørerne. Alle de 7 Radiogudstjenestene jeg fikk ha på NRK P1 hadde en slik opprinnelse.⁸

**”4 Herren min Gud har gitt meg
en disippels tunge,
så jeg med mitt ord kan styrke den trette.
Hver morgen vekker han mitt øre,
så jeg kan høre på disiplers vis.
5 Herren min Gud har åpnet mitt øre.
Jeg satte meg ikke imot
og trakk meg ikke tilbake.”(Jes.50,4-9)**

III

Som vi vet har forkynnelsen mange settinger, det er Messen, Gudstjenesten, Høytidene i Kirkeåret, Familiegudstjenesten. Friluftsgudstjenesten. Dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd. Det evangeliske møtet på Bedehuset. Menighetsfesten. Den ”folkekirkelige” samlingen på torget. Og det er Sjelesorgen, inkludert forberedelser til kasualia. Men også i videste forstand prestens og predikantens ferd på de forskjellige arenaer i livet, våre kall, i stand, kirke og samfunn, og den krevende posten man kan bli satt på i media, i radio, TV og sosiale medier.

Som vi uten videre vet alle sammen, forkynnelse til glede gir seg menneskelig talt nokså uten videre i noen av disse sammenhengene. Vi gleder oss jo over å tale til brudeparet og få velsigne deres kristne ekteskap, og over å få ta imot det vesle barnet i dåpens sakrament. For eksempel.

Men jeg vil be om at vi søker dypere her, noe som korresponderer med ordene til Den Hellige Apostel:

”4 Gled dere i Herren alltid! Igjen vil jeg si: Gled dere! 5 La alle mennesker få merke at dere er vennlige. Herren er nær! 6 Vær ikke bekymret for noe! Men la alt som ligger dere på hjertet,

⁸ <http://www.stellamaris.no/gakhj.pdf>

For eksempel fra Foldnes kirke, Fjell Prestegjeld 26.august 2001:

<http://www.stellamaris.no/lkb2891260801a.mp3>

komme fram for Gud i bønn og påkallelse med takk! 7 Og Guds fred, som overgår all forstand, skal bevare deres hjerter og tanker i Kristus Jesus.”(Fil.4,4-7)

Forkynnelsen må alment ha det mål at tilhøreren skal få del i gleden i Herren, den som bærer gjennom alt livet kan komme til å by på, og som vi skal få lov til å ha også i ”kors og trengsel”-så vel som i glede!

Hvordan applisere dette på de forskjellige forkynnelsestyper?

Plass og tid tillater nok ikke noen grundig drøftelse, men problematikken med Lov og Evangelium er jo sentral og veldig mangfoldig.

Jeg er sikker på at mange av dere kanskje mange ganger har lest Biskop Bo Giertz’(1905-1998)⁹ mesterlige måte å forklare saliggjørelsens orden i romanen ”Steingrunnen.”

Det er mye flott overalt her, men det som kanskje for meg har vært toppen, og som ble basisen for min kirkelige reorientering i 1973(samme året som jeg stupte ut i prestevikartjeneste i de to prestegjeldene Sund og Austevoll) er Giertz’ skildring i 2.del av vekkelsespresten som kommer til kort foran en Høymessepreken og som ender opp med å lese en preken av presten Henrik Schartau¹⁰ som dagens preken. Der er Rom.10,4 sentral:

”4 Kristus er lovens ende, så hver den som tror, blir rettferdig for Gud.”

Slik henger det sammen enten vi stiller oss fram med Guds Ord i sorg eller glede, i trøst eller fest, i oppmuntring eller formaning.

Jeg husker godt at min lærefar Leiv Aalen problematiserte Ordo Salutis, også i den nokså lutherske formen som den finnes i hos Giertz. Han sa også at han hadde tatt det opp med Biskopen, men ”Giertz ville ikke høre på det øret”.

Og Aalen medgav da også at Giertz mente at mennesket trengte bilder for om mulig å forklare det underet som skjer ved frelsestilegnelsen.

Etter hvert som jeg er blitt eldre har jeg ellers ikke vært så opptatt av å tenke ”hva som er hva”, hva er Lov, hva er Evangelium? Det er frigjørende å overlate alt dette til Herren.

“Ingen kan komme til meg uten at Faderen som har sendt meg, drar Ham...” (Joh 6,44a.)

Barnelærdommen og det vi lærte på skolen og som konfirmanter viser det samme: **”Jeg tror at jeg ikke av egen fornuft eller kraft kan tro på Jesus Kristus min Herre, eller komme til Ham. Men Den Hellige Ånd har kalt meg ved evangeliet, opplyst meg med sine gaver, helliggjort og bevart meg i den rette tro...” (Forkl. til 3.art. LK)**

Dette tar jo Kristus selv ansvar for, ved sin gode Helligånd! Og enten forkynnelsen kaller til Kristus, eller trøster den som er på Veien, er det uansett den samme Kristus. *Kristus for oss er også Kristus i oss.* Vi må holde sammen rettferdigjørelsen og helligjørelsen.

*“Du som har deg selv meg givet,
la i deg meg elske livet,
så for deg kun hjertet banker,
så kun du i mine tanker
er den dype sammenheng.”(Grundtvig, NoS 2013 173, v.7)*

⁹ https://no.wikipedia.org/wiki/Bo_Giertz
<https://www.fbb.nu/artikkel/bo-giertz-til-minne/>

¹⁰ https://no.wikipedia.org/wiki/Henric_Schartau

IV

Romanen "Den fjerde nattevakt" av Johan Falkberget, som kom i 1923 er et høydepunkt og et mesterverk i norsk litteratur, men boken er også "helt stor" som forkynner av Evangeliet, og lodder virkelig "på dypet".

Romanens tittel henspiller på Evangelieberetningen om at Jesus kom gående på sjøen, mot disiplene i *den fjerde nattevakt*, i nødens stund.

Handlingen i boken foregår på Røros fra 1807 og fremover. Hovedpersonene er presten Benjamin Sigismund, som med ektefelle Katrine kommer til Bergstaden i begynnelsen av romanen, Klokkeren Ol-Kanelesa, bergmannen David Finne og hans kone Gunhild Bonde er andre viktige personer i handlingen.

Benjamin oppfattes raskt som en avholdt prest for arbeiderne og bøndene. Mens klokkeren, som egentlig heter Ole Korneliussen også er smed og spillemann og blir en god hjelper for presten.

En sentral del av romanen er at Benjamin og Gunhild innleder et fullstendig ødeleggende forhold som fører til Katrines sammenbrudd og død, Davids død og Benjamins og Gunhilds anger og lidelse. Jeg skal ikke røpe hvordan det hele ender, men et virkelig høydepunkt er når presten omvender seg. Det kommer til uttrykk i Sigismunds Langfredagspreken:

Her skriver Falkberget:

"Idag blev det ingen tordentale å få bore fra prekestolen i Bergstadens kirke...Sigismund gikk idag helt op i dagens tekst; i tragedien i Getsemane! Hans ord fløi idag ikke inn gjennom det ene øre og ut gjennom det andre på tilhørerne. Nei, idag banet de sig vei til hjertedørene. Og det blev også låst op. Ja, endog de forherdede og gjenstridige låste op. Og deres indre øie blev merkelig klartseende. De så ham og de elleve, der de gikk i den sene natt over Kedron, de så det stille, sorte vann gli taust forbi med gjenskinns fra stjernene - - - de så de tre sovende discipler. Og de hørte ham, Guds sønn, be der inne i mørket. Hans nød og store vånde, hørte de. Og de så lysset fra engelen, det sterke, alt gjennemsjinnende. Vandringen op til Golgata blev de vitne til. Korset, det tunge, det bitre dødens tre som tynget hans uskyldige skuldrer, tynget også deres. Kvinnene, de unge gråtende kvinner, som fulgte med tilhyllede ansikter, gikk forbi. - - - Og da Sigismund foldet hendene og bad: «Hjelp oss at elske dig alene!» foldet mange sine hender og bad med: «Hjelp oss at elske dig alene!» Han, presten, og hans tilhørere, de hadde alle overtrådt Guds bud; de var alle meddelaktige i hans sønns lidelse og død...Ingen hadde før hørt en slik langfredagspreken. Var det ikke mer enn en menneskelig forkynnelse? Den kjære Herre Krist måtte selv ha vært til stede. Han hadde steget lys levende frem for dem.¹¹"

Vi må be om at det underet skjer i våre forsamlinger, at hjertedørene blir låst opp.

V

Og at Ordet når inn, til frelse, til glede!

**"10 Likesom regnet og snøen
faller ned fra himmelen
og ikke vender tilbake dit
før det har vannet jorden,
gjort den fruktbar
og latt det spire og gro på den,
gitt såkorn til den som skal så,
og brød til den som skal spise,
11 slik er det også med mitt ord,
det som går ut av min munn.
Det vender ikke tomt tilbake til meg,
men utfører det jeg vil,**

¹¹ Den fjerde nattevakt, Den norske Bokklubben, 1967, s. 212-213.

og fullfører det jeg sender det til. ”(Jes.55,10-11)

Vår oppgave finner vi litt lenger fram, ved å bære fram kallet i Jes.55:

**”55 Søk Herren mens han er å finne,
kall på ham den stund han er nær!”**

Jeg tror en nøkkel er at både prestekallet og det almenne kallet enhver troende kristen har på det nøyeste er knyttet til Kristi person og verk:

”14 Da vi nå har en stor øversteprest som har gått gjennom himlene, Jesus, Guds Sønn, så la oss holde fast ved bekjennelsen! 15 For vi har ikke en øversteprest som ikke kan ha medlidenhet med oss i vår svakhet, men en som er prøvet i alt på samme måte som vi, men uten synd. 16 La oss derfor med frimodighet tre fram for nådens trone, så vi kan få miskunn og finne nåde som gir hjelp i rette tid.”(Hebr.4,14-16)

VI

Aller sist om en viktig disiplin i forkynnelsen, nemlig Forkynnelse til formaning. Selvsagt klinger de bibelske formaninger med her, i kveld bare eksemplifisert med Gal.5, 16 og 25:

16 Jeg sier dere: Lev et liv i Ånden! Da følger dere ikke begjæret i vår syndige natur. 25 Har vi fått livet ved Ånden, så la oss også leve ved Ånden.

Jeg vil gjerne oppmuntre til å forkynne kallet til å leve det kristne livet på dåpens grunn, holde oppe klassisk kristen etikk for de troende. Vi skal bli det vi allerede er blitt i dåpens sakrament!

παρακαλεο¹² kan ganske riktig bety å formane, men å ”heie på”, oppmuntre og trøste ligger der også, i dette viktige NTlige uttrykk.

Som kristne trenger vi alt dette om vi skal nå målet hjemme i Himmelen.

Den siden av saken jeg aller mest vil peke på viktigheten av, i vår tid og vår kirkesituasjon, det er å forkynne til trøst og oppmuntring, ja, jeg vil mene, forkynnelse til glede, som har vært mitt tema i kveld.

VII

Til sist 12.mai 2016: Jeg var på besøk hos min allerede da demente mor Marta i barndomshjemmet i Fana. Hun var en tidligere lærer fra Sandviken i Bergen som kristelig sett hørte hjemme på ”Lagslinjen”. Sammen med ektemannen Svenn Snr., også lærer, og tidligere konsentrasjonsleirfange fra Norge og Tyskland som ble reddet av svenske og danske ”hvite busser” i mars og april 1945 hadde hun satt til verden 5 barn. De etablerte seg på Landås i Bergen på tidlig 50-tall og senere på gammel prestegårdsgrunn i Fana tidlig i 1960-årene. Da Svenn døde i 2014 ble hennes diagnose fastsatt og det gikk jevnt nedover med helsen inntil hun døde av slag sommeren 2020. Men likevel var troen på plass hele tiden, og selv i sine aller siste dager sang hun ”Skolelagssangen” med oss: ”Vi her i dette Skolelaget, vi har funnet en Frelser stor! Han har løst oss fra syndebedraget, nå vil vi følge i Mesterens Spor...”

Mamma likte å sitte ute i sommersesongen, og nyte både hage, natur og fugleliv ved Klokkervannet. Denne maidagen for 5 år siden satt jeg med henne på terrassen. Så fant en flokk med gjess ut at de skulle avlegge oss et besøk. De kom opp fra vannet og spaserte opp i hagen til oss.

Jeg ble vel nesten "hengende fast" som dem i eventyret om "Gullgåsa" ved dette "eventyrlige" synet, og måtte nærmere for å ta bilde. Sjefsgåsen skjente nok litt på meg, men gav seg snart da alle 11(han, hun og 9 gullgåser) visst fant ut jeg var en venn med fredelige hensikter.

¹² <https://www.biblestudytools.com/lexicons/greek/nas/parakaleo.html>

Det nærværende Øyeblikkets Sakrament.

Gud åpenbarer seg i øyeblikket.

Gullgåsa gav et glimt av "stranden på den andre siden", der vi får ikke bare halve, men "hele Kongeriket!"
Hele Guds Rike, fullt og helt.

Og mamma- den gang snart 93-klippet i hendene av glede!

**”Hvor fagert det er
når den som bringer gledesbud,
kommer løpende over fjell,
melder fred og bærer godt budskap,
forkynner frelse og sier til Sion:
«Din Gud er konge!(Jes.52.7)**

Fr.Svenn Martinsen

<http://www.stellamaris.no/sp.html>

<https://www.facebook.com/svennm>

<https://www.linkedin.com/in/svennm/>

<https://twitter.com/SvennM1611>

+4795067890